

บทนำ

เป้าหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
อะไรคืองานที่เป็นเป้าหมายของกฎหมายฉบับนี้

เป้าหมายนำของกฎหมายคือ การส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถ
รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนิน
งานต่างๆ ของรัฐอย่างกว้างขวาง

ท่านที่ได้เคยอ่านจดหมายข่าว สขร. ฉบับก่อนหน้า
หรือท่านที่เพิ่งมีโอกาสได้เปิดอ่านจดหมายข่าว สขร. ฉบับนี้
เป็นครั้งแรก อาจจะไม่ทราบหรือยังไม่ได้สังเกตถึงความพิเศษ
อย่างยิ่งของจดหมายข่าวฉบับนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นครั้งแรก
ที่จดหมายข่าว สขร. ได้มีการลงเรื่องราวหรือบทความที่
ครอบคลุมงานที่เป็นเป้าหมายของพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไว้ในทุกด้านๆ อะไรคืองาน
ที่เป็นเป้าหมายของกฎหมายฉบับนี้

แน่นอนที่สุดว่า เป้าหมายนำของกฎหมายคือ การส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน เพื่อให้
ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน
ต่างๆ ของรัฐอย่างกว้างขวาง เพื่อที่ประชาชนในทุกส่วน
ของประเทศ และในทุกระดับของการบริหาร ตั้งแต่ระดับตำบล
จนถึงระดับประเทศจะได้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร
บ้านเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชน
มีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา
การตัดสินใจทางการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และ
การใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานของรัฐในทุกระดับ
การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธินี้ ได้มีการ
ดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องแล้ว ดังจะเห็นได้จาก
ตัวอย่างคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย
ข้อมูลข่าวสารที่ได้นำมาเสนอในจดหมายข่าว สขร. ทุกๆ ฉบับ
ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานคุ้มครองสิทธิของประชาชน
กรณีที่หน่วยงานปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพื่อให้
แน่ใจได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยประชาชนต้องได้รับ รวมทั้ง
คำวินิจฉัย ในหลายๆ กรณี ได้ช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
กระบวนการบริหารบ้านเมืองที่โปร่งใสเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ขณะนี้ สขร. กำลังดำเนินการตรวจสอบ การปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างๆ มากขึ้นเป็นลำดับ อย่างสัมพันธ์กับการพัฒนาของประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เรื่องข้อมูลข่าวสารของผู้โดยสารในการเดินทางของสายการบิน การจัดทำบัตรประชาชนในระบบ Smart Card

นอกเหนือจากเป้าหมายนำดังที่กล่าวแล้ว กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังมีเป้าหมายสำคัญอีก ๒ ด้าน คือ ด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือความเป็นส่วนตัว และด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารในฐานะเอกสารประวัติศาสตร์

งานด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเป็นงานที่สำคัญ หลายประเทศในโลกต้องตั้งสำนักงานในระดับชาติและจังหวัดขึ้นมาดูแลเป็นการเฉพาะทีเดียว สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) ยังคงเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเรื่องนี้ด้วย ซึ่งบทบาทในการสอดส่องดูแลให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐมีการปฏิบัติในการรวบรวม เก็บรักษาและนำไปใช้ ขณะนี้ สขร. กำลังดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างๆ มากขึ้นเป็นลำดับ อย่างสัมพันธ์กับการพัฒนาของประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เรื่องข้อมูลข่าวสารของผู้โดยสารในการเดินทางของสายการบิน การจัดทำบัตรประชาชนในระบบ Smart Card การเชื่อมต่อระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ฯลฯ

สำหรับงานอีกด้านหนึ่งที่สำคัญคือ การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของรัฐ ยังคงอยู่ในฐานะเอกสารประวัติศาสตร์ สำหรับอนุชนได้ศึกษา ค้นคว้า เพื่อการเรียนรู้ รับรู้ประสบการณ์ บทเรียน และเหตุการณ์ในอดีตที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ไม่เกิดปัญหาเช่นคนไทยในปัจจุบันกำลังประสบอยู่ เพราะการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศไทยจะต้องเดินทางไปค้นคว้าที่ห้องสมุดในต่างประเทศ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์แต่ก็เป็นเรื่องจริง ทั้งนี้ การดำเนินงานในด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นเอกสารประวัติศาสตร์นี้ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้เริ่มปฏิบัติการผลักดันอย่างจริงจังแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ โดยได้ตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อดำเนินการเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ และ สขร. เองก็ได้แจ้งทุกหน่วยงานให้ตรวจสอบและรายงานการปฏิบัติในเรื่องนี้แล้ว ซึ่งคงมีเรื่องที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจมาเล่าสู่กันฟังต่อไป

ชังทอง โอภาสศิริวิทย์
ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ

บทความพิเศษ

● ผลของคำวินิจฉัยกับการเปลี่ยนแปลง

ผลจากคำวินิจฉัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านต่อหน่วยงานของรัฐและการใช้ประโยชน์ของผู้ขอข้อมูลข่าวสาร

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่ใช้มานานกว่า ๖ ปี ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนภายในหน่วยงานของรัฐ เช่น ทศนคติของเจ้าหน้าที่ การออกระเบียบรับรองกฎหมาย เป็นต้น หรือในภาคสังคมที่ประชาชนหันมาให้ความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งกล่าวได้ว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นผลมาจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยและผลกระทบจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่าผลจากคำวินิจฉัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านต่อหน่วยงานของรัฐ และการใช้ประโยชน์ของผู้ขอข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ

● **ประการแรก** หน่วยงานของรัฐมีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มากกว่าเดิม ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐมากขึ้น นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าในช่วงแรกของการบังคับใช้กฎหมายหน่วยงานของรัฐในหลายๆ แห่งยังขาดความเข้าใจและยึดติดอยู่กับทัศนคติเดิมๆ ที่มักจะถือว่าการดำเนินงานของหน่วยงานและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นกิจการภายในระบบราชการไม่จำเป็นที่บุคคลภายนอกจะต้องรับรู้ แต่ปัจจุบันทัศนคติเช่นนี้เปลี่ยนไปแล้ว

● **ประการที่สอง** การยกเลิกชั้นความลับ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ ว่า “เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดหรือไม่ ภายใต้เงื่อนไข เช่นใด และสมควรมีวิธีรักษามิให้รั่วไหล ให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ” จากบทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้มีการออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยระเบียบนี้ได้จัดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารไว้เป็น ๓ ลำดับ คือ ลำดับที่สูงสุด ลำดับมาก และลำดับ ขณะเดียวกันในระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับฯ ข้อ ๒๔ ได้กำหนดหลักการสำคัญที่ส่งผลต่อการยกเลิกชั้นความลับของเอกสารไว้ว่า “ข้อมูลข่าวสารลับที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

การใช้ข้อมูลข่าวสารของ ราชการนอกจากจะเป็น ประโยชน์ทางการ ตรวจสอบการทำงานของ ภาครัฐแล้ว ประชาชน ยังสามารถนำเอาข้อมูล ข่าวสารที่มีอยู่นั้นไปใช้ ประโยชน์ในกระบวนการ ต่อสู้คดีในชั้นพิจารณา

มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ให้ถือว่าข้อมูลข่าวสารนั้นถูกยกเลิกชั้นความลับแล้ว เว้นแต่มีการฟ้องคดีต่อศาลและศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น” จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและทัศนคติได้ประการหนึ่ง เพราะเมื่อมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแล้ว ย่อมส่งผลเป็นการยกเลิกการจัดชั้นความลับทางข้อมูลข่าวสารนั้น อันเป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลยพินิจในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเดียวกันนั้นให้แก่ประชาชนผู้ร้องขอได้ต่อไป

๑ ประการที่สาม หน่วยงานของรัฐได้ออกกฎ ระเบียบ หรือประกาศมารองรับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ภายหลังจากได้มีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสะท้อนถึงนัยสำคัญได้หลายแง่มุม เช่น ในแง่มุมของการผลักดันกำกับดูแลโดยองค์กรคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการว่ามีการผลักดันกำกับดูแลที่ดี ในแง่ผู้บริหารระดับสูงว่ามีการใส่ใจและให้ความสำคัญต่อกฎหมายข้อมูลข่าวสารและสิทธิการรับรู้ของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ การออกกฎ ระเบียบดังกล่าวอาจทำได้ ๒ ลักษณะ คือ ระเบียบเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารว่าข้อมูลข่าวสารใดที่ถือเป็นข้อมูลทั่วไปที่สามารถขอได้ทันที ข้อมูลข่าวสารใดที่หน่วยงานของรัฐต้องขังน้ำหนักรก่อนการเปิดเผย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์ของผู้ขอข้อมูลข่าวสารไว้ ๓ ประการ คือ เกิดการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งถือเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ตัวอย่าง กรณีของนางสุมาลี ลิ้มโอบวาท ซึ่งร้องขอให้โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดเผยผลคะแนนและกระดาษคำตอบของการสอบเข้าโรงเรียน กรณีนี้นำไปสู่การลดระบบอุปถัมภ์ลงได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือทำให้ระบบเด็กฝากลดลงหรือระบบการสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงของรัฐมีความโปร่งใสมากขึ้น หรือกรณีการขอให้เปิดเผยผลการสอบสวนการทุจริตและเวชภัณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาการในการต่อสู้คดีในชั้นศาล การใช้ข้อมูลข่าวสารของราชการนอกจากจะเป็นประโยชน์ทางการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐแล้ว ประชาชนยังสามารถนำเอาข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่นั้นไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการต่อสู้คดีในชั้นพิจารณา ดังนั้น การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและนำเอาข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีอยู่ในการครอบครองของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมาได้ย่อมเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถเตรียมประเด็นที่ใช้ในการต่อสู้และหักล้างข้อกล่าวหาต่างๆ ที่ตนมีต่อรัฐหรือหน่วยของรัฐนั้นๆ ได้ง่ายขึ้น และการพัฒนาในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐครอบครองอยู่ หลายเรื่องถือเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการศึกษาวิจัย ซึ่งเดิมที่ไม่มีการเปิดเผย หรือเปิดเผยแต่ไม่ครบถ้วน ดังนั้น เมื่อกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ ทำให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมากขึ้นและหลายเรื่องได้นำไปสู่การศึกษาวิจัยซึ่งเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสังคม

รู้เรื่อง.....สมาร์ทการ์ด

และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

: วรณาสี ศรีนนท์

สมาร์ทการ์ด เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ของไทย เพราะประชาชนสามารถใช้เพียงบัตรเดียว ในการระบุตัวบุคคล สำหรับติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐบาลและเอกชน แต่หน่วยงานของรัฐที่รับ ผิด ชอบ ก็มีหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

ในรายงานนายกักกษัตริย์กับประชาชน เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗ นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการบัตรประชาชนเอนกประสงค์ หรือสมาร์ทการ์ด (Smart Card) จำนวน ๖๔ ล้านใบ ดำเนินการเสร็จสิ้นภายใน ๓ ปี โดยในปี ๒๕๕๗ จะดำเนินการผลิต จำนวน ๑๒ ล้านใบ ปี ๒๕๕๘ และ ปี ๒๕๕๙ ผลิตปีละจำนวน ๒๖ ล้านใบ ข้อมูลที่บรรจุในสมาร์ทการ์ดคือ เลข ๑๓ หลัก ซึ่งเป็นเลขประจำตัวที่คนไทยทุกคนต้องมีตั้งแต่เกิด

หลายคนอาจจะเกิดความสงสัยว่าอย่างนี้จะไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือเนื่องจากสมาร์ทการ์ด เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ของไทย เพราะประชาชนสามารถใช้เพียงบัตรเดียว ในการระบุตัวบุคคล สำหรับติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐบาลและเอกชน

สมาร์ทการ์ด สามารถใช้เป็นบัตรประจำตัวประชาชน บัตรประกันสุขภาพ บัตรประกันสังคม บัตรประจำตัวผู้ใช้แรงงาน บัตรประจำตัวเกษตรกร บัตรประจำตัวคนยากจน ใบขับขี่ หนังสือเดินทาง ฯลฯ จึงนับว่าเป็นเรื่องใหม่ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนอย่างเราๆ ท่านๆ เรียกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวเราทุกคนก็ว่าได้ ฉะนั้น บางท่านอาจเกิดความสงสัยว่า หากนำสมาร์ทการ์ดมาใช้จะกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Privacy) หรือไม่ เพราะข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากถูกเก็บไว้ในบัตรเดียวกัน เรื่องนี้หน่วยงานที่ดูแลได้กำหนดกระบวนการที่รัดกุมไว้อีกชั้นหนึ่งโดยข้อมูลส่วนตัว เช่น ประวัติการรักษายาบาล จะถูกเก็บไว้ในส่วนที่เป็นชั้นความลับ (Security) ทั้งนี้ การใช้งานข้อมูลชั้นความลับเหล่านี้จะถูกกำหนดโดยกระบวนการที่รัดกุมอีกครั้งหนึ่ง จากนั้น กระทรวงฯ สามารถกำหนดสิทธิการใช้งานได้โดยใช้ระบบบริหารจัดการบัตรฯ เป็นกลไกในการกำหนดสิทธิ^(๑)

สมาร์ทการ์ด จึงเปรียบเหมือนกุญแจไขประตูเข้าบ้านเท่านั้น แต่ไม่สามารถไขประตูเข้าไปในห้องส่วนตัวแต่ละห้องที่อยู่ในบ้านได้ เพราะเจ้าของห้องเป็นผู้ถือกุญแจ ฟังเช่นนี้ก็ลองขยายความเพิ่มให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นคือ หน่วยงานที่เก็บข้อมูลคนไข้คือโรงพยาบาลเท่านั้น เพราะฉะนั้นหากต้องการทราบข้อมูลต้องไปขอที่โรงพยาบาลจะไปขอที่สำนักงานที่ดินคงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม การนำสมาร์ทการ์ดมาใช้ ย่อมก่อให้เกิดความวิตกว่าตนจะถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่ อย่างไร ประเทศไทยในปัจจุบันมีองค์กรต่างๆ ได้บันทึกข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในระบบคอมพิวเตอร์อย่างกว้างขวางเพื่อการปฏิบัติงานจดหมายข่าว สขร. ฉบับนี้ ขออินเทอร์เน็ตนำแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และการควบคุมเพิ่มข้อมูลส่วนบุคคลในระบบคอมพิวเตอร์รับรองโดยมติที่ ๔๕/๔๕ จากการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๓ มาฝาก

พระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวสารฯ ได้บัญญัติ หลักเกณฑ์ให้หน่วยงาน ต่างๆ ของรัฐถือปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดเก็บ การรวบรวมและการนำ ไปใช้ ซึ่งข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวด ๓ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางที่ให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐจะต้องถือปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดเก็บ การรวบรวม และการนำไปใช้ซึ่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยมีมาตรการสำคัญ คือ

- * การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดเก็บที่ชัดเจน
- * การจัดให้มีระบบหรือจัดเก็บเท่าที่จำเป็น รวมทั้งยกเลิกระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น
- * ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บจะต้องตรวจแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอ
- * การนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยจะต้องอยู่ในกรอบวัตถุประสงค์และตามที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน
- * จะต้องมีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสม
- * การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานของตน เช่น ประเภทของบุคคลและของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บ ลักษณะของการใช้ข้อมูล วิธีการขอตรวจดู วิธีการขอแก้ไขและแหล่งที่มาของข้อมูล

ส่วนการควบคุมเพิ่มข้อมูลส่วนบุคคลในระบบคอมพิวเตอร์รับรองโดยมติที่ ๔๕/๙๕ จากการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ กำหนดให้รัฐต้องคำนึงถึงหลักการต่างๆ ดังนี้^(๒)

๑. หลักการว่าด้วยการเป็นไปตามกฎหมายและความเป็นธรรม

ห้ามการรวบรวมและดำเนินการกับข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล ในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมและไม่ถูกกฎหมาย หรือห้ามนำไปใช้ด้วยจุดประสงค์ที่ขัดกับวัตถุประสงค์และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ

๒. หลักการแห่งความถูกต้องแม่นยำ

ผู้ที่รับผิดชอบในการรวบรวมเพิ่มข้อมูล หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเก็บจะต้องดำเนินการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงและความเกี่ยวข้องของข้อมูลที่บันทึกไว้อย่างสม่ำเสมอเพื่อประกันว่าข้อมูลที่เก็บนั้นมีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดอันเนื่องจากการละเลย และเพื่อประกันว่าข้อมูลได้ถูกปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ หรือเมื่อถูกนำไปใช้ทราบเท่าที่มีการจัดเก็บและใช้ข้อมูลอยู่

๓. หลักการว่าด้วยความจำเพาะของจุดประสงค์

จุดประสงค์ที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต้องเป็นไปอย่างจำเพาะ ชอบธรรมและเมื่อดำเนินการแล้วควรแจ้งให้สาธารณชนได้รับทราบหรือแจ้งแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกันว่า

ก) ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่รวบรวมและบันทึกมีความเกี่ยวข้องและเพียงพอต่อจุดประสงค์จำเพาะที่ระบุไว้

ข) ข้อมูลส่วนตัวที่กล่าวถึงดังกล่าว จะถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยด้วยจุดประสงค์ที่ไม่ตรงกับระบุไว้ไม่ได้ ยกเว้นเมื่อได้รับการยินยอมจากบุคคลนั้น

ค) ระยะเวลาของการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ต้องไม่เกินกว่าเวลาที่ใช้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ระบุไว้

๔. หลักการว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลของบุคคลที่มีส่วนได้เสีย

บุคคลใดก็ตามที่สามารถให้หลักฐานแสดงตนได้ มีสิทธิที่จะรับรู้ว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองกำลังถูกดำเนินการอยู่หรือไม่ และมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลในลักษณะที่เข้าใจได้โดยไม่ชักช้า และปราศจากค่าใช้จ่าย รวมทั้งมีสิทธิในการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องอย่างเหมาะสม หรือการขอลบข้อมูลในกรณีที่มีการใส่ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่จำเป็น หรือไม่เที่ยงตรง และมีสิทธิได้รับทราบถึงผู้ได้รับข้อมูลเมื่อมีการส่งข้อมูลดังกล่าว

๕. หลักการว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อมูลที่มีแนวโน้มในการก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยอำเภอใจ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต้นกำเนิด เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว การใช้ชีวิตเพศ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ประชญา หรืออื่นใด รวมถึงการเป็นสมาชิกของสมาคมหรือสหภาพแรงงาน ไม่ควรรวบรวมไว้ในฐานข้อมูล

จากมาตรการต่างๆ ที่กฎหมายได้กำหนดให้ภาครัฐต้องถือปฏิบัติ คงช่วยคลายความวิตกกังวลของผู้ที่กำลังจะเป็นเจ้าของสมาร์ทการ์ดได้ พบกันใหม่ฉบับหน้า

(๑) จุลสารกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๗

(๒) เอกสารลำดับที่ ๗ สิทธิส่วนบุคคลกับฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ หน้า ๓ - ๔

! เรื่องอุทธรณ์ !

ฉบับนี้ ขอนำผลการวินิจฉัยที่หน่วยงานเจ้าของข้อมูลปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้อุทธรณ์ จำนวน ๓ เรื่อง โดย ๒ เรื่องแรก เป็นกรณีการขอข้อมูลในสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริง เพื่อนำไปปกป้องเกียรติยศ ชื่อเสียง และแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตน เรื่องสุดท้าย เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องการทราบผลการพิจารณาการเลื่อนเงินเดือน ทั้งของตนและเพื่อนร่วมงาน

เรื่องอุทธรณ์

- เรื่องแรก คำวินิจฉัย สค ที่ ๔๕/๒๕๔๖ เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริง
- สาเหตุที่อุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์ ได้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีขอให้เปิดเผยข้อมูลสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีที่ดินกล่าวหา นายกเทศมนตรี เทศมนตรี และประธานสภาเทศบาลนครอุดรธานีว่าประพฤติมิชอบ ซึ่งผลการสอบสวนข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องเรียนทั้ง ๓ ราย มิได้มีพฤติการณ์ตามข้อร้องเรียน

- เหตุผลในการปฏิเสธ

จังหวัดอุดรธานีปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการสอบสวนข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น การเปิดเผยสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริง อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของพยาน นอกจากนี้ อาจจะกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติยศของผู้ถูกกล่าวหา

คำวินิจฉัย

- การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย พิจารณา คำชี้แจงทั้งสองฝ่ายและเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า รายงานสรุปผลการสอบสวนข้อเท็จจริงและพยานเอกสาร ไม่มีข้อเท็จจริงใด สนับสนุนข้อกล่าวหาหรือมีน้ำหนักชี้ชัดว่าผู้ถูกกล่าวหาประพฤติมิชอบตามข้อกล่าวหา และประเด็นของข้อกล่าวหาาก็ไม่ได้มีลักษณะ รุนแรงอันกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เหตุผลที่หน่วยงานยกขึ้นอ้างเพื่อปกปิดข้อมูลข่าวสารส่วนนี้ จึงไม่อาจรับฟังได้ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นบันทึกถ้อยคำพยานนั้นมีลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด จึงไม่มีลักษณะที่ จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล ในทางตรงกันข้ามการเปิดเผยกลับจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในการ ตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล

- มติคณะกรรมการวินิจฉัยฯ

ให้จังหวัดอุดรธานีเปิดเผยรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงแก่ผู้อุทธรณ์

! เรื่องอุทธรณ์ !

เรื่องอุทธรณ์

- เรื่องที่สอง คำวินิจฉัย สค ที่ ๒/๒๕๔๕ เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวน
- สาเหตุที่อุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์ ถูกจังหวัดหนองคายตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาในกรณีหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ และผู้อุทธรณ์ได้ลาออกจากราชการ เนื่องจากเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงประสงค์จะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนเพื่อนำไปประกอบหลักฐานในกระบวนการทางศาล

- เหตุผลในการปฏิเสธ

จังหวัดหนองคาย ปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เอกสารการสอบสวนเป็นเอกสารสำคัญของทางราชการ ดังนั้น จึงขอให้ผู้อุทธรณ์ไปใช้สิทธิทางศาล

คำวินิจฉัย

- การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย พิจารณาเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ไม่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๕ (๖) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นอกจากนั้น ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้อุทธรณ์ จึงเป็นสิทธิตามกฎหมายที่จะต้องให้ผู้อุทธรณ์ได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตน ดังนั้น ข้ออ้างของจังหวัดหนองคายที่ว่าเอกสารการสอบสวนดังกล่าวเป็นเอกสารสำคัญและให้ผู้อุทธรณ์ไปใช้สิทธิทางศาลย่อมไม่อาจรับฟังได้

- มติคณะกรรมการวินิจฉัยฯ

ให้จังหวัดหนองคาย เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์แก่ผู้อุทธรณ์ โดยให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยชื่อและส่วนที่ทำให้ทราบว่ามีผู้ใดเป็นพยานได้ตามที่เห็นสมควร

! เรื่องอุทธรณ์ !

เรื่องอุทธรณ์

- เรื่องสาม คำวินิจฉัย สค ที่ ๒๕/๒๕๔๗ เรื่อง การเปิดเผยแบบประเมินผลการปฏิบัติเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน
- สาเหตุที่อุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์ ได้ขอให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เปิดเผยแบบประเมินผลการปฏิบัติเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการ ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีและดีเด่น ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๒ - ๒๕๔๕

- เหตุผลในการปฏิเสธ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อ้างว่าสามารถเปิดเผยได้เพียง ๓๕ ราย จากทั้งหมด ๕๑ ราย เนื่องจากมีผู้คัดค้านจำนวน ๑๖ รายที่อ้างว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่บุคคลนั้นๆ ไม่ยินยอมให้เปิดเผย

คำวินิจฉัย

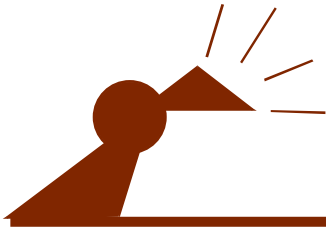
- การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎ ก.พ. ว่าด้วยการเลื่อนขั้นเงินเดือน พ.ศ. ๒๕๔๔ มีจุดประสงค์เพื่อให้ข้าราชการปฏิบัติราชการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) จึงได้วางหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชานำไปใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนให้เกิดความเป็นธรรม ได้มาตรฐาน และเป็นสิ่งจูงใจให้ข้าราชการเกิดความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น รวมทั้งการดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่หรือมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมได้เกิดความสำนึก โดยได้รับความดีความชอบที่แตกต่างจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้กำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการปีละ ๒ ครั้ง โดยผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ต้องนำหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่ ก.พ.กำหนดมาเป็นหลักในการพิจารณาและรายงานผลการพิจารณา พร้อมข้อมูลการลา พฤติกรรมการทำงาน การรักษาวินัย การปฏิบัติงานเหมาะสมกับการเป็นข้าราชการต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปตามลำดับ ดังนั้น แม้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการ ที่ผู้ได้รับการประเมินฯ ได้คัดค้าน จำนวน ๑๖ รายนั้น ข้อมูลบางส่วนแม้จะเป็นข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ประวัติการศึกษา แต่การเปิดเผยจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการและประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่า ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับการประเมินดีและดีเด่น กล่าวคือ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาความดีความชอบแล้ว ยังเป็นการเชิดชูข้าราชการที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีและดีเด่นเป็นแบบอย่างแก่ข้าราชการอื่น ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการปรับปรุงการทำงานของตนให้ดียิ่งขึ้น

- มติคณะกรรมการวินิจฉัยฯ

ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เปิดเผยแบบประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการ ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีและดีเด่นประจำปี ๒๕๔๒ - ๒๕๔๕ จำนวน ๑๖ ราย ที่ผู้ได้รับการประเมินฯ คัดค้านไม่ให้เปิดเผย โดยรับรองสำเนาถูกต้องแก่ผู้อุทธรณ์

บอกเล่าก้าวไกล

๐ ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์

นางสาวศิริกัญญา บุนนาค
ส่วนนโยบายและวิเคราะห์

เมื่อกล่าวถึงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยส่วนใหญ่แล้วจะนึกถึง “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” และ “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” น้อยคนนักที่จะนึกถึง “ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์” ซึ่งหลายๆ ท่านยังสงสัยว่า “ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์” คืออะไร อยู่ตรงที่ใดในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เพราะดูจากบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๔ แล้ว จะพบแต่บทนิยามของคำว่า “ข้อมูลข่าวสาร” “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ไม่พบคำว่า “ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์”

ข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์ ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวด ๔ “เอกสารประวัติศาสตร์” มาตรา ๒๖ ซึ่งบัญญัติว่า

“ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกตามประเภท ดังนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๔ เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ เมื่อครบยี่สิบปี

กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยต้องจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่ตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

(๒) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ยังไม่ควรเปิดเผยโดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้นให้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้ ”

การดำเนินการในเรื่องเอกสารประวัติศาสตร์นี้ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๖ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ติดตาม กำกับดูแล ให้คำปรึกษาและแนะนำในการปฏิบัติตามมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งนายเอียรชัย ณ นคร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นประธานอนุกรรมการ โดยมีอนุกรรมการ ประกอบด้วย นางสาวสมทรง พฤติกุล นายสนิท ชมชาญ และผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, สำนักงาน ก.พ., กระทรวงมหาดไทย, กระทรวง

บอกเล่าก้าวไกล

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ศูนย์รักษาความปลอดภัย, กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, และผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการฯ ได้มีการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้หยิบยกประเด็นต่าง ๆ จากบทบัญญัติในมาตรา ๒๖ ขึ้นมาพิจารณา ได้แก่ “การนับระยะเวลา” “เอกสารที่ไม่ประสงค์จะเก็บรักษา” เป็นต้น ซึ่งคณะอนุกรรมการให้ความสนใจในเรื่องการส่งเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไปยังหอจดหมายเหตุ เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า โดยที่ในทางปฏิบัติจริง เอกสารที่มีคุณค่าหน่วยงานจะเก็บรักษาไว้เอง และส่งให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉพาะเอกสารที่ประสงค์จะทำลายเท่านั้น และเอกสารที่มีคุณค่าที่หน่วยงานเก็บรักษาไว้ในที่สุดก็ถูกทำลายโดยสภาพไป หากไม่มีมาตรการดูแลรักษาที่ดีพอ

ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การจะกำหนดแนวทางดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารประวัติศาสตร์ ควรหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความคืบหน้าในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐว่าได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง และมีปัญหาข้อขัดข้องอย่างไร เพื่อนำข้อมูลนี้มาใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดแนวทางในการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ ต่อไป ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ ได้มีหนังสือแจ้งเวียน ไปยังหน่วยงานต่างๆ ขอความร่วมมือให้ตอบแบบรายงานกลับมายังสำนักงานฯ เพื่อจัดทำรายงานสรุปเสนอคณะอนุกรรมการฯ ต่อไป

จากแบบสอบถามที่หน่วยงานต่างๆ ตอบกลับมา พบว่าหน่วยงานส่วนมากยังไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารประวัติศาสตร์อย่างจริงจังเท่าใดนัก เนื่องจากยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติ เอกสารมีเป็นจำนวนมากการดำเนินงานจะต้องใช้เวลาและใช้บุคลากรมาก แต่ประสบปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอและขาดความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติในเรื่องนี้ ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ สำนักงานฯ จะได้รวบรวมและนำเสนอที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาต่อไป และหลังจากคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาแล้ว คงมีความชัดเจนในเรื่องของขอบเขตและแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมาย มาตรา ๒๖ และได้แนวทางการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ มาแล้วสู่กันฟังในโอกาสต่อไป

ถามมา ? ตอบไป !

ระแสการตื่นตัวของประชาชน ภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ นับวันจะมากขึ้น จากสถิติตัวเลขเรื่องอุทธรณ์ที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีคำวินิจฉัยแล้ว พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้น เปรียบเทียบจากปี ๒๕๕๔- ๒๕๕๖ เรื่องอุทธรณ์มีจำนวน ๘๘ เรื่อง ๑๑๘ เรื่อง และ ๑๕๑ เรื่อง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมากขึ้น และนำกฎหมายนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการเข้ามาสู่กระบวนการมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบความโปร่งใสของฝ่ายบริหาร รวมทั้งใช้สิทธิตามกฎหมายนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิ หรือประโยชน์ได้เสียของตนเองด้วย

คำถาม

คำถามหนึ่งที่เรามักถูกถามเสมอ คือ กรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ ประชาชนมีสิทธิหรือได้รับการเยียวยาอย่างไร ?

คำตอบ

กรณีที่ประชาชนไปใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยการยื่นคำขอและหน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนผู้ขอทราบ ประชาชนมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทันทีที่หน่วยงานได้มีคำสั่งปฏิเสธ สิทธิดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อภายหลังจากหน่วยงานของรัฐมีคำสั่งปฏิเสธแล้ว และกฎหมายกำหนดให้ต้องอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น แต่ถ้าหน่วยงานไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวให้ทราบ ระยะเวลาอุทธรณ์จะขยายเป็น ๑ ปี

ดังนั้น หากท่านไปขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐแห่งใดแล้วไม่ได้ ท่านสามารถยื่นหนังสืออุทธรณ์ได้ที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จะมาด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ถึง สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

บอกอ